

Remény a reményre

Szokatlanul meleg volt április első vasárnapján. Virágvasárnapon. Ami máskor talán fel sem tűnt volna, de az idén olyan szeszélyes a tavasz. Muzslyán szorongtunk, a művelődési ház nagytermében, amely zsúfolásig megtelt a vajdasági magyar amatőr színjátszók találkozójának zárónapján. Már túl voltunk az eredményhirdetésen, és vártuk a csodát. Én kissé félve, mert akkor még nem tudtam elképzelni, hogyan valósul meg alig több mint egy órában az előttem lévő deszkákon az a több évet átölelő hatalmas, fájdalmas lelki tusa és vívódás, egyik kedvenc regényem, amelyet már többször is elolvastam. Szegény Sudár Anna történetével közvetlenül a könyv megjelenése, 1989 után találkoztam először, hogy a következő években még néhányszor elővegyem. A helyzetünk ugyanis egyre hasonlóbbá vált ahhoz, amit az erdélyi asszony rögzített a naplójában. Egy kitalált asszony a nem létező naplójában. Jókai Anna által. Ráhagyatkozva a benne élő diktálóra és az ő Istenére. És mégis valóságosan. Mert számtalan Sudár Anna él a világban. Közöttünk is.

Aztán jött a színész, Bálint Márta. Nem is járt, inkább libegett. Kissé kapkodva dobálta le sálját, kabátját, sietett, mert szeretnie kell valami finom falatot hón szerett unokájának, Balásznak, aki nemsokára nála lesz. Egyszerre ősz, november lett, nemcsak a teremben, de a szívünkben is. És lélegzet-visszafojtva figyeltük a nő, a feleség, az anya, a nagymama küzdelmét, vergődését. Az asszonyét, aki mesélt, sírt, nevetett, reménykedett, összeomlott. Majd ismét reménykedett.

Az erős hangulatú, rendkívüli érzékenységgel megírt képzelt napló már megjelenésekor jelentős sikert aratott, majdnem egy évtizeddel később pedig Magyar Örökség Díjjal tüntették ki. A Szegény Sudár Anna az első, és mindmáig talán az egyetlen regény, amelyet anyaországbeli író alkotott a határon túli magyarság sorskérdéseiről. Hogy hiteles-e a kép, amelyet elének tár, csak azok tudják megállapítani, akik átéltek hasonlókat. Mert nem pusztán történelmi koriratról van szó.

A történet a romániai forradalom előtti években játszódik. Anna asszony elsőszülött fia, Farkas elmenekült, Ma-

gyarországon telepedett le, a kisebbik, Kálmi maradt ugyan, de román lányt vett feleségül. Ebből a házasságból született Balázs, a naplóíró asszony rajongva szeretett unokája, akit hanyatló élete rendező csillagának, „élet-virág-szerelmé”-nek nevez. Benne szeretné beteljesíteni a saját, meg nem valósult vágyait, reménysegeit... Ezernyi baj, megpróbáltatás görce, válsága tör elő: a mindennapos megéltetés, a romló, öreg ház gondjai, a visszautasított útlevelekérvény, a férj betegségei s magának Sudár Annának a küzdelme saját megtörő szervezetével, lelkének árnyékai-val. „Arról is akartam szólni – vallotta az író –, hogyan, milyen tartással és milyen erőforrásból táplálkozva lehetünk képesek a sokszor elviselhetetlennek tűnő lelki és testi szenvedéseket mégis elviselni, honnan jön a remény a reményre?”

A könyv és a belőle készült monodráma másként volt időszerű 1989-ben, 1999-ben és most, 2009-ben. Mint ahogyan „a hovatarozás anyámnak még valóság volt, nekem ábránd és neked már büntetéstudat”. Az anyák nálunk is siratják az idegenbe sodródott „farkasaik”-at, és nem felejtették még el az áramszüneteket, az üres üzleteket, a találékonyságot, amellyel igyekeztünk egy-egy finomabb ételt varázsolni a család asztalára. A teremben ülő tizenévesekben bizonyára nem ébresztett kínzó érzéseket a darab, mert ők, szerencsére, nem emlékezhetnek ezekre az időkre. Ma már nincs visszautasított útlevelekérel, csak vízum és bezártság. És nem tudom, melyik a rosszabb. Habár nemrégiben azt olvastam, hogy Szerbiában csupán minden tizedik polgárnak van útlevele. Vagyis a nagy többség nem is akar utazni. Vajon hányan tanítják meg gyermekeiknek Sudár Anna egyik legfontosabb elvét: „A mássághoz mindenkinek joga van. De mindenkinek! Ezt jól jegyezd meg, Balászsom! Ne olvadj be soha!” Esetleg ezt: „Éhezhetünk és fázhathatunk, de azt soha nem engedhetjük meg magunknak, hogy beleragadjunk a mocsokba”. És vannak még megszüvelendő gondolatok a tartásról, ami a legnagyobb veszélyben van, a szellemi kitaszíttottságról, amit szörnyűbb elviselni, mint a fizikai nincstelenséget...